

Robert August Kunicki (1880-1914): utalentowany lekarz weterynarii i twórca zootechniki teoretycznej

© LUBOW ŻWANKO¹, © DMYTRO KIBKAŁO², © JAROSŁAW SOBOLEWSKI³

¹Centrum Muzealne, Zakład UNESCO, ²Zakład Chorób Wewnętrznych i Diagnostyki Klinicznej Zwierząt, Wydział Medycyny Weterynaryjnej, Państwowy Uniwersytet Biotechnologiczny w Charkowie, ul. Ałczewskich 44, 61002 Charków, Ukraina

³Katedra Ochrony Zdrowia Publicznego i Dobrostanu Zwierząt, Instytut Medycyny Weterynaryjnej, Wydział Nauk Biologicznych i Weterynaryjnych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń

Otrzymano 26.09.2023

Zaakceptowano 18.10.2023

Zhvanko L., Kibkalo D., Sobolewski J.

Robert August Kunytskyi (1880-1914): talented veterinarian and founder of theoretical zootechnics

Summary

The pages of the proposed article highlight the unusual fate of Robert August Kunytskyi's (1888-1914). He was a well-known veterinarian, a graduate and an employee of the Kharkiv Veterinary Institute, a zootechnical scientist, a patriot of the Motherland and a hero of the Polish Legions. This study is valuable both for the history of Polish veterinary medicine and for the history of zootechnical science. It is based on archival sources that were unknown in Poland at that time and were stored in the funds of the State Archive of the Kharkiv Region. Articles from the Kharkiv press of that time that tell about his stay and professional activities in the city, are valuable for supplementing the scientist's biography. The authors drew attention to the important role that Ukraine played in Robert Kunytskyi's life. Kharkiv city was a place of study and later of his work at the Veterinary Institute. It is emphasized that in the Kharkiv period Kunitzky showed himself as a scientist who was engaged in animal husbandry. He initiated the reform of veterinary education, made efforts to include zootechnical disciplines in the curricula of veterinary students as well.

Keywords: Robert August Kunytskyi, veterinarian, scientist-zootechnician, Kharkiv Veterinary Institute, Polish Legions

Robert August Kunicki (1880-1914) to jeden z wybitnych naukowców swoich czasów. Należał do grona czołowych europejskich uczonych zajmujących się hodowlą zwierząt, był utalentowanym lekarzem weterynarii, wykwalifikowanym menadżerem, organizatorem licznych kursów zawodowych i Instytutu Zootechnicznego w Dublinach, a także bohaterem Legionów Polskich, pośmiertnie uhonorowanym jednym z najwyższych odznaczeń wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej – Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari oraz Krzyżem Niepodległości z Mieczami (26). Niezwykły los tego Polaka, urodzonego poza krajem ojczystym, który opanował język swoich przodków, zachował swoje wyznanie, jest wymownym przykładem dbałości o zachowanie polskości w czasach zaborów.

Ważne miejsce w jego życiu zajmowała Ukraina: była ona miejscem jego urodzenia, studiów, zdobycia ważnego doświadczenia zawodowego. Jego krótka

droga życia przebiegała przez miasta i miasteczka Ukrainy, Polski, Estonii i Rosji: Żołotonoszę, Perejasław, Kremieńczuk, Kijów, Tartu (Jurjew, od 1893 r. – Dorpat), Moskwę, Chersoń, Zaporozże (ówczesny – Aleksandrowsk), Lublin, Suwałki, Chrystynówkę, Dublany, Mołotków. Szczególne miejsce na kartach jego życia zajmuje Charków, gdzie studiował w Instytucie Weterynaryjnym, w którym następnie został zatrudniony. Tam też ukształtował się jako znany i doceniany uczony. Można bez obawy stwierdzić, że w Charkowie opanował zarówno zawód lekarza weterynarii, jak też poznał dziedzinę zootechniki, której poświęcił swoje prace naukowe.

Los Roberta Kunickiego przypomina dzieje jeszcze jednego wybitnego Polaka, profesora weterynarii Jana Gordziałkowskiego (1862-1944), który też trzykrotnie wiązał swoje życie z Charkowem i uczelnią weterynaryjną (34). Obaj uczeni razem pracowali w Instytucie,

wspólnie uczestniczyli w posiedzeniach miejscowego Towarzystwa Lekarzy Weterynarii (28).

W tym miejscu należy odnotować fakt, że na przełomie XIX i XX wieku Charków był znany jako jeden z głównych ośrodków oświaty i nauki weterynaryjnej w Europie Wschodniej. Jak wiadomo, przyczynili się do tego polscy uczeni, w tym: Karol Wiśniewski, Edward Ostrowski, Napoleon Halicki, Jerzy Poluta, Jan Gordziałkowski i Leon Cienkowski – jeden z najwybitniejszych polskich biologów, twórca mikrobiologii w Imperium Rosyjskim (33). Byli oni twórcami Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej (1851), przekształconej w 1873 r. w Charkowski Instytut Weterynaryjny (dalej – CIW).

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie polskiemu Czytelnikowi życiorysu Roberta Kunickiego naukowca teoretyka, lekarza praktyka, działacza charkowskiej Polonii. Niniejsze opracowanie zostało po raz pierwszy w polskiej historiografii oparte na źródłach archiwalnych oraz artykułach z prasy charkowskiej. W zbiorach Państwowego Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie do dzisiaj zachowuje się unikatowa „teczka archiwalna” nr 2263 „O priniatii w czisło studentów Roberta Witalijowicza Kunickiego” („O zaliczeniu w poczet studentów Roberta Witalijowicza Kunickiego”) z zespołu Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego (fond 928, 1861-1917). Zgromadzone w niej dokumenty pozwalają lepiej zrozumieć wybór Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego jako miejsca studiów, a także otrzymać informacje dotyczące nauki i życia codziennego przyszłego uczonego, zapoznać się z jego raportami z różnych wyjazdów naukowych. W okresie 1905-1914 jego nazwisko jest również obecne w przestrzeni informacyjnej miasta: o różnych wydarzeniach z jego udziałem informowała gazeta „Jużnyj Kraj”.

Życiorys Roberta Kunickiego można podzielić na pewne okresy, klasyfikując je w zależności od miejsca pobytu lub najważniejszych wydarzeń. I tak: dzieciństwo i szkoła (1880-1897), studia (1897-1904), osiem miast (1904-1909), Charków (1909-1914), Dublany (luty-sierpień 1914), Legiony (sierpień-październik 1914). Robert Kunicki prawie dziesięć lat (z przerwami) spędził w Charkowie, gdzie dał się poznać jako utalentowany naukowiec i wykładowca, uczestnik licznych europejskich forów naukowych i aktywny członek miejscowej Polonii.

Dzieciństwo i szkoła (1880-1897)

Robert August urodził się 10 sierpnia 1880 r. (19) w miasteczku Zołotonosza guberni połtawskiej w rodzinie szlachcica, katolika, Witalisa Kunickiego. Rodzina w 1887 r. mieszkała w Perejasławiu, później – w Krzemieńczuku tejże guberni, gdzie w Aleksandrowskiej Szkole Realnej chłopiec rozpoczął naukę szkolną. O jego rodzinie wiadomo tylko, że ojciec Witalis Piotr Kunicki zmarł 29 stycznia 1906 r. i pochowany został 31 stycznia w Krzemieńczuku. *Prowizor farmacji,*

szlachcic dziedziczny guberni wołyńskiej, 60 lat, pozostawił żonę z drugiego małżeństwa Teklę z domu Łossowską i syna z pierwszego małżeństwa Roberta 25 lat; wierny parafii rzymskokatolickiej w Połtawie (10). Robert od sierpnia 1894 r. do czerwca 1896 r. uczył się w Charkowskiej 6-klasowej Szkole Realnej, potem przez rok – w klasie dodatkowej tejże szkoły, po której absolwenci mogli podejmować studia na uczelniach wyższych (19). Budynek ten jest zachowany do dzisiaj. Mieści się tam jeden z wydziałów Charkowskiego Państwowego Uniwersytetu Biotechnologicznego.

Studia (1897-1904)

Jego droga do wykształcenia wyższego była niezwykle trudna: w 1897 r. dzięki specjalnemu pozwoleniu Rady Profesorów Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie został wolnym słuchaczem Wydziału Fizyczno-Matematycznego, ale wkrótce kurator Kijowskiego Okręgu Szkolnego zakazał mu uczęszczania na zajęcia. Jesienią 1898 r. *na podstawie prób konkursowych* został przyjęty na Wydział Chemiczny Politechniki Kijowskiej, gdzie studiował tylko rok. W 1900 r. podjął studia w Instytucie Weterynaryjnym w Dorpacie, jednym z ośrodków szkolenia weterynaryjnego Imperium Rosyjskiego, którego korzenie sięgają Akademii Medyko-Chirurgicznej i jej oddziału weterynaryjnego w Wilnie (12). Studiował tam przez jeden rok akademicki i 19 lipca 1901 r. zwrócił się do dyrektora CWI Sergieja Gumilewskiego z prośbą o przyjęcie na studia. W liście pisał: *Dorpat położony jest daleko od Krzemieńczuka, gdzie obecnie mieszka mój ojciec. Z drugiej zaś strony w Charkowie zamieszkali moi bliscy krewni, u których mógłbym też zamieszkać* (19).

Jesienią 1901 r. został studentem Instytutu Weterynaryjnego w Charkowie. Nie otrzymując wsparcia od rodziny, zmuszony był corocznie wnioskować do kierownictwa Instytutu o zwolnienie z opłaty za studia (25 rubli) (19). Mimo trudnej sytuacji materialnej zajmował się nauką, wykazując się wyjątkowym talentem. W 1903 r. za pracę „O soku jelitowym roślinożernych” dostał złoty medal (19). Wiosną 1904 r. pracował w guberni orłowskiej na stacji badawczej sztucznej inseminacji koni (19), którą kierował jego nauczyciel Mychajło Iwanow, przyszły wybitny uczonec, profesor CIW, jeden z twórców zootechniki w Ukrainie. W tym miejscu warto przytoczyć fakt, że w 1906 r. Iwanow uzyskał stopień profesora Katedry Zootechniki i Dietetyki i wtedy zwrócił się do kierownictwa CIW z propozycjami ulepszenia nauczania dyscyplin zootechnicznych w instytutach weterynaryjnych (32). Po zaangażowaniu do pracy w Instytucie swego ucznia Roberta Kunickiego wspólnie zajmowali się tą kwestią. Profesor Iwanow niewątpliwie wpłynął na Kunickiego, jeśli chodzi o wybór kierunku dalszych badań naukowych, a jako nauczyciel – wspierał swojego byłego studenta. Można powiedzieć o tandemie naukowym Iwanow–Kunicki w zakresie wprowadzania dyscyplin zootechnicznych w uczelniach weterynaryjnych.

Ryc. 1. Dyplom weterynaryjny otrzymany przez Roberta Kunickiego w Charkowskim Instytucie Weterynaryjnym (22 listopada 1904 r.). Źródło: Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego (fot. Lubow Żwanko)

W listopadzie 1904 r. Kunicki ukończył CWI i na podstawie otrzymanego dyplomu uzyskał prawo do *prowadzenia praktyki weterynaryjnej na całym terytorium Imperium Rosyjskiego* (19). Bardzo ciekawa informacja była umieszczona w charkowskiej gazecie „Jużnyj Kraj” z 30 maja 1905 r. Otóż 26 marca Imperator – według doniesienia Ministra Edukacji Publicznej – *wysoczajście pozwolił* rekrutować czterech lekarzy weterynarii, wśród których był Robert Kunicki, w poczet studentów V semestru Wydziału Medycznego Uniwersytetu Charkowskiego (24). Mimo to życie Roberta Kunickiego potoczyło się w innym kierunku i nie dane mu było zostać lekarzem ludzi.

Osiem miast (1904-1909)

Od grudnia 1904 r. Robert Kunicki był zatrudniany na różnych stanowiskach: weterynarz powiatu krzemieńczuckiego (1904), Moskiewskiego Ziemstwa Gubernialnego (1905), Chersońskiego Ziemstwa Gubernialnego, Aleksandryjskiego Powiatowego Zarządu Ziemskiego (gubernia jekaterynosławska), zootechnik i kierownik centralnej stajni ziemskiej Chersońskiego Ziemstwa Powiatowego (1905). W tym

krótkim okresie zdobył cenne doświadczenie jako praktykujący lekarz weterynarii oraz zootechnik, co pozwoliło mu później przygotować szereg prac naukowych i artykułów popularyzacyjnych.

W latach 1906-1908 przebywał w Polsce, gdzie najpierw prowadził prywatną praktykę weterynaryjną w Warszawie, a następnie w Lublinie, dokąd – jak pisał w swoim życiorysie – *wyjechał z powodów rodzinnych* (19). W roku szkolnym 1907-1908 pracował w Suwałkach jako nauczyciel języka rosyjskiego w 7-klasowej Szkole Handlowej oraz w gimnazjum żeńskim. Dużo starań poczynił Robert Kunicki dla opracowania projektu Muzeum Ziemi Suwalskiej, które miało powstać przy Szkole Handlowej. W swoim przemówieniu w dniu 17 czerwca 1908 r. z okazji zakończenia roku szkolnego zwrócił uwagę na znaczenie założenia Muzeum: *Ażeby owocnie pracować dla kraju, wywalczać mu lepszy byt i jutro słoneczne przybliżyć, trzeba przede wszystkim ten kraj, poznać, zbadać najgruntowniej, by w każdej chwili móc wiedzieć, co posiadamy, co wytwarzamy, co nam zostawiła przeszłość i co przyszłość dać może. Trzeba mieć dokładny i namacalny obraz całokształtu naszej przyrody, życia naszego ludu, naszego przemysłu. Niech młodzież nasza, przyszli obywatele i działacze tej ziemi mają zawsze przed oczami w postaci Muzeum żywy bilans życia i warunków, wśród których kiedyś staną przy warsztacie pracy. Jeżeli zdołamy stworzyć proponowaną instytucję, będziemy wówczas posiadali czynnik, którego ważność i niezbędność w sprawie wykształcenia została już dawno uznaną we wszystkich krajach o wysokiej kulturze* (14). Jak się okazało, Muzeum, któremu początek dał Robert Kunicki, stało się fundamentem współczesnego Muzeum Okręgowego w Suwałkach.

Prawdopodobnie w tym okresie ożenił się z lekarką Marią Wimut. Mieli córkę Joannę (1907-1943) psychologa z zawodu, która w czasie II wojny światowej uczestniczyła w ratowaniu Żydów w okupowanej Warszawie. Zginęła w obozie koncentracyjnym Auschwitz.

W połowie 1908 r. Ministerstwo Przemysłu i Handlu Imperium Rosyjskiego odsunęło od wykładów historii powszechnej i geografii osoby niemające rosyjskiego pochodzenia, dlatego też Robert Kunicki został zmuszony pozostawić pracę w Szkole Handlowej. Tygodnik Suwalski 1 października 1908 r. odnotował: *Pan Robert Kunicki, nauczyciel języka rosyjskiego naszej Szkoły, zmuszony jako Polak do opuszczenia stanowiska* (17). Wraz z rodziną wrócił do Ukrainy, gdzie krótko pracował jako lekarz weterynarii w miasteczku Chrystynówka guberni kijowskiej (19).

Charków (1909-1914)

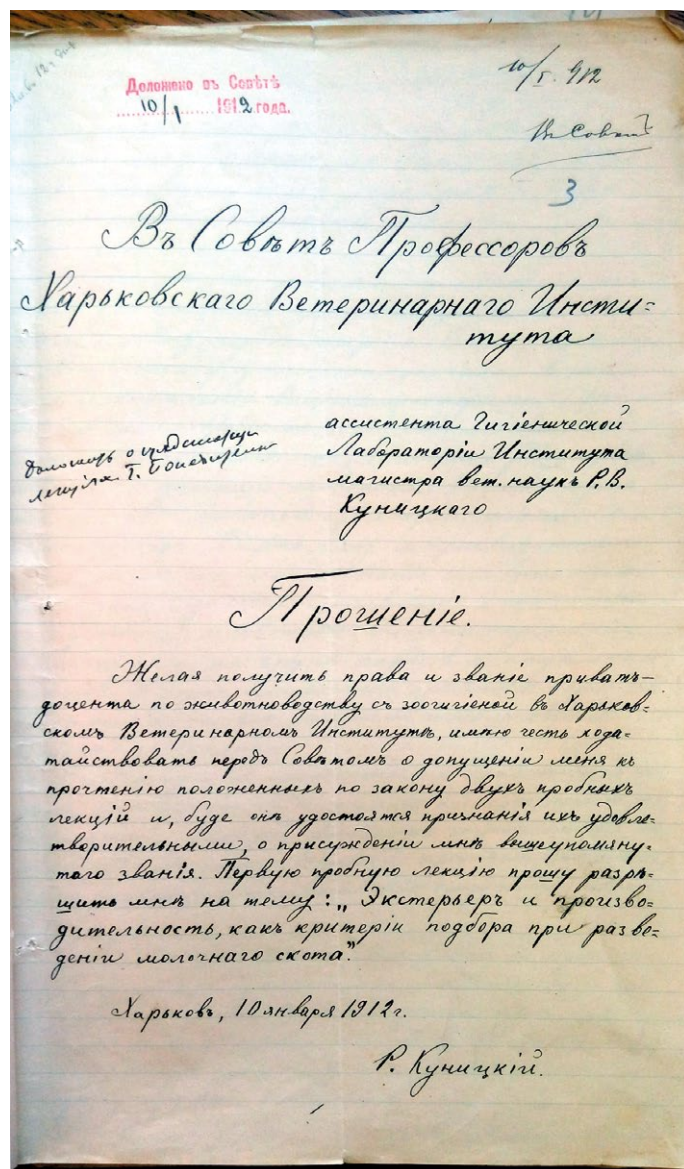
Bardzo szeroką działalność zawodową oraz naukową Robert Kunicki prowadził w Charkowie. Można stwierdzić, że jego *Alma Mater* stała się miejscem, które ukształtowało go jako uczonego w dziedzinie zootechniki. Na podstawie przeanalizowanych źródeł archiwalnych zgromadzonych w Państwowym

Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie, jak i dostępnych prac naukowca, można przypuścić, że Robert Kunicki, mając praktyczne doświadczenie jako lekarz weterynarii, doszedł do wniosku, że większość chorób zwierząt zaczyna się od naruszenia technologii ich hodowli. To właśnie w Charkowie wraz ze swoim nauczycielem, profesorem Mychajłem Iwanowem poczynili wiele starań, by wprowadzić podstawowy kurs zootechniki i zoohigieny dla studentów weterynarii. Robert Kunicki dążył do tego, aby studenci, przyszli lekarze weterynarii, opanowali podstawy zootechniki, a następnie rozpowszechnili swoją wiedzę wśród ludności. Pragnął też przekazać swój pogląd na ten temat gronu charkowskich kolegów. I tak na przykład, 9 października 1910 r. na posiedzeniu Charkowskiego Towarzystwa Lekarzy Weterynarii Kunicki wygłosił referat na temat reformy szkolnictwa „felczersko-weterynaryjnego”, co zostało bardzo pozytywnie przyjęte przez uczestników spotkania (16).

Wiosną 1913 r. Robert Kunicki napisał specjalną Notatkę do raportu z uzasadnieniem wprowadzenia dyscyplin zootechnicznych dla studentów-weterynarzy. Poparł go Mychajło Iwanow i 15 października 1913 r. Kunicki złożył ów dokument do Rady Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego (19). Warto zaznaczyć, że kwestię tę Robert Kunicki poruszył już na I Wszechrosyjskim Zjeździe Rolniczym, który odbył się w dniach 1-10 września 1913 r. w Kijowie. W sprawozdaniu o swoim udziale w tym reprezentacyjnym forum rolniczym, skierowanym 28 września 1913 r. do kierownictwa CWI podał, że podczas obrad, uzyskawszy poparcie kolegów, udało mu się dodać do uchwały następujący punkt: *W szeregu innych działań gorącą jest niezbędność jak najszybszej i możliwej reformy rosyjskich Instytutów Weterynaryjnych, ze szczególnym uwzględnieniem rozszerzenia, pogłębienia i rozczłonkowania nauczania hodowli zwierząt oraz z asygnowaniem na ten cel wystarczających środków* (19).

Po przybyciu do Charkowa, Kunicki został zatrudniony na stanowisku asystenta przy gabinecie higieny (22), a od 1 stycznia 1909 r. na stanowisku asystenta katedry chemii fizjologicznej CWI (15). Prowadził zajęcia ze studentami i uczniami szkoły felczerskiej, która działała przy Instytucie. W okresie od maja do sierpnia 1909 r. na własne życzenie pojechał do obwodu akmolińskiego azjatyckiej części Rosji, aby zwalczać dżumę bydła (30).

30 maja 1911 r. w murach Alma Mater obronił pracę magisterską „Kwasowość mleka jako czynnik wpływający na wyniki badań tego produktu”, uzyskawszy tytuł magistra nauk weterynaryjnych (odpowiednik doktoratu). Jednym z recenzentów jego pracy był profesor Mychajło Iwanow (19). Następnego dnia gazeta „Jużnyj Kraj” zawiadomiła charkowian o tym, że w Sali posiedzeń uroczystych odbyła się publiczna obrona pracy magisterskiej Roberta Kunickiego. *Obrona doktoratu przyciągnęła liczną publiczność, wśród której byli profesorowie i studenci Uniwersytetu, dyrektor, profesorowie i studenci Instytutu, przedstawiciele miejscowej*

Ryc. 2. Prośba Roberta Kunickiego do dyrekcji Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego o zezwolenie na wygłoszenie dwóch wykładów (10 stycznia 1912 r.). Źródło: Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego (fot. Lubow Żwanko)

weterynarii wojskowej i dużo osób, zainteresowanych mleczarstwem. [...] Rada Profesorów uznała pracę magisterską za zadowalającą i lekarza weterynarii R. W. Kunickiego godnym tytułu magistra nauk weterynaryjnych. Decyzja Rady została spotkana burzliwymi i trwającymi oklaskami (27). W styczniu następnego roku Kunicki wygłosił dwa wykłady na temat hodowli zwierząt, spełniając tym samym niezbędny warunek nominacji na stanowisko docenta i niebawem objął stanowisko docenta hodowli bydła, zoohigieny i mleczarstwa w Instytucie Weterynaryjnym (21).

Na początku 1913 r. z inicjatywy CWI został mu przyznany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej dwuletni zagraniczny wyjazd naukowy. W tym właśnie czasie Robert Kunicki oczekiwał na decyzję Departamentu Rolnictwa odnośnie do przyznania mu stanowiska kierownika oddziału hodowli bydła Charkowskiej Obwodowej Rolniczej Stacji Badawczej.

Група викладачів Харківського ветеринарного інституту. 2-й ряд зліва направо: Є.Ф. Лисицький, М.Ф. Іванов, Д.Ф. Конєв, О.В. Дедюлін, М.В. Рязанцев, І.Й. Гордзяківський

Ryc. 3. Robert Kunicki wśród wykładowców Instytutu Weterynaryjnego w Charkowie (ostatni w drugim rzędzie po prawej stronie) (do 1914 r.). Źródło: (Ze zbiorów Centrum Muzealnego Uniwersytetu Biotechnologicznego w Charkowie)

Będąc w takiej sytuacji 15 stycznia 1913 r. pisał do kierownictwa CWI: *Jeżeli zostanie zatwierdzony na stanowisko kierownika działu zootechnicznego stacji obwodowej, charakter mojej działalności będzie czysto naukowy, ponadto taki, – moim zdaniem – mogą być również przydatny też i dla celów dydaktyczno-naukowych mojego rodzinnego Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego. Świadomość tego skłania mnie do decyzji, aby nie zrywać żywego i zdrowego w związku z Instytutem i w roli privatdozentu i dalej uczestniczyć w pracy twórczej, oczywiście jeżeli Instytut nie odmówi mojej skromnej współpracy* (19). Robert Kunicki, według danych Stanisława Brzozowskiego został kierownikiem „działu zootechnicznego Okręgowej Stacji Doświadczalnej Charkowskiej Rolniczej w Charkowie” (4).

W Charkowie został też zaangażowany w działania praktyczne, uczestniczył w różnych komisjach zajmujących się nadzorowaniem jakości produkcji bydła. Na przykład w maju 1911 r., już jako dyrektor laboratorium higieny CWI został wybrany na członka komisji miejskiego samorządu ds. nadzorowania sprzedaży mleka. Pod jego kierownictwem zorganizowano badanie mleka sprzedawanego w Charkowie (29). W kwietniu 1912 r. (1) i w kwietniu 1913 r. (7) został zaangażowany w pracę członka komisji rzeczoznawców podczas organizowanych przez Charkowskie Towarzystwo Rolnicze IV i V Obwodowych Wystaw Hodowli Zwierząt.

Robert Kunicki od razu po przeniesieniu do Charkowa został aktywnym członkiem Charkowskiego Towarzystwa Lekarzy Weterynarii, w którego posiedzeniach systematycznie uczestniczył: wygłaszał refe-

raty, był zaangażowany w dyskusje naukowe, o czym regularnie donosiła charkowska gazeta „Jużnyj kraj”.

Jako uczony o olbrzymim autorytecie był uczestnikiem forów naukowych różnego poziomu i pożądanym mówcą na różnego rodzaju posiedzeniach naukowych. W styczniu 1910 r. jako delegat uczestniczył w II Wszechrosyjskim Zjeździe Lekarzy Weterynarii (Moskwa), podczas którego został wybrany sekretarzem komitetu organizacyjnego kolejnego III Zjazdu. Uzyskał także rekomendacje na delegację zagraniczne do Szwecji i Danii, które zrealizował w czerwcu 1911 r. Najpierw pojechał do Niemiec, gdzie w Berlinie odwiedził Instytut Weterynarii, odwiedził też Królewiec. W Sztokholmie uczestniczył w V Międzynarodowym Kongresie Mleczarskim. Pod koniec delegacji zorganizował w Kownie dla członków miejscowego Towarzystwa Rolniczego cykl wykładów i zajęć praktycznych (19). W tym roku nawiązał kontakt z Kowieńskim Towarzystwem Rolniczym. Z jego ramienia zorganizował pierwsze na Litwie i Żmudzi kursy kontrolerów obór i nadzorców żywienia bydła, którymi kierował do końca 1913 r.; na te tematy prowadził też ożywioną akcję odczytową w Kownie, Grodnie i Warszawie (4). W lutym 1913 r. w ramach „Akademickich Wykładów Rolniczych” zorganizowanych przez Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie wygłosił wykład „O wpływie różnych gatunków pasz na jakość mleka w świetle badań współczesnych” (2). O aktualności tematu, który podjął w swoim wykładzie, świadczy fakt, że wykład ten w kilku częściach w czerwcu 1914 r. zamieściła gazeta „Ziemiańin”. Był to tygodnik naukowo-rolni-

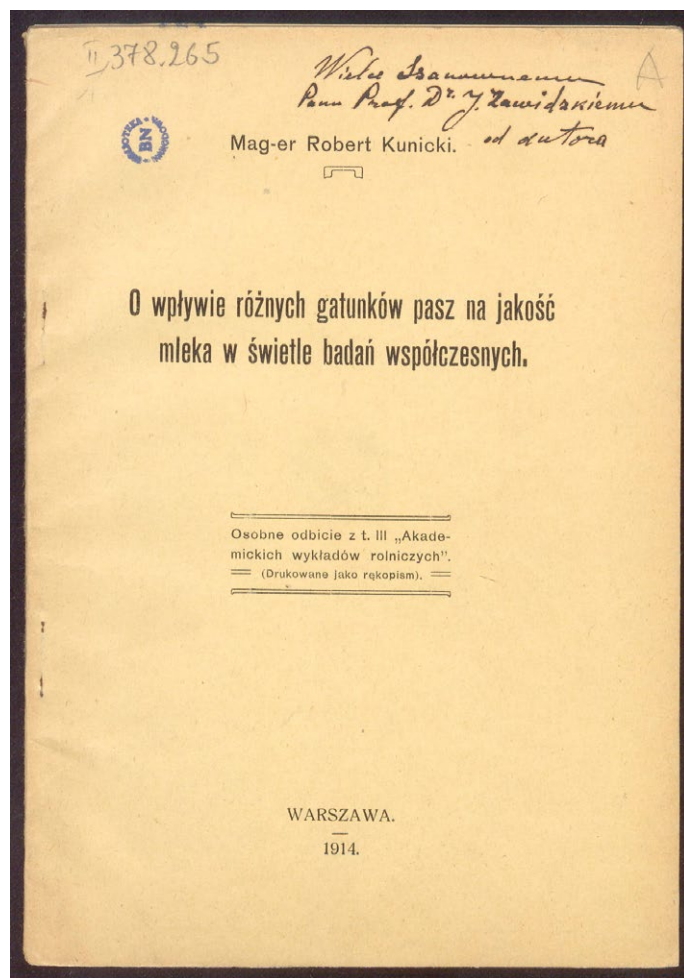
czy i ekonomiczny, organ Centralnego Towarzystwa Gospodarczego w Wielkim Księstwie Poznańskim w Poznaniu (9).

Robert Kunicki był aktywnym pracownikiem, cieszył się autorytetem u dyrekcji uczelni i studentów. Na przykład, w sierpniu 1912 r. towarzyszył wysokim gościom z Hiszpanii, którzy odwiedzili Instytut (6). *Kunicki*, – jak zauważył Konrad Millak – *umysł żywy, twórczy i pełny inicjatywy – jako wykładowca był entuzjastycznie oceniany przez swoich uczniów* (13). Niejednokrotnie wyjeżdżał ze studentami CIW na różne naukowo-oświatowe wycieczki: do Moskwy (styczeń 1910 r.) (23), w maju 1910 r. towarzyszył profesorowi Iwanowowi wraz z ponad 30 studentami w wyjeździe do majątku Friedrich von Falz-Fein „Askania Nowa” (5). W rezultacie powstała napisana przez Kunickiego praca „Askania Nowa”, opublikowana najpierw w „Przeglądzie Weterynaryjnym”, organie Galicyjskiego Towarzystwa Weterynaryjnego we Lwowie (8), a później jako oddzielne opracowanie.

W Charkowie rodzina Kunickich mieszkała przy ulicy Mało-Miasnickiej 4 (budynek nie zachował się – aut.). Małżeństwo aktywnie zaangażowało się w życie miejscowej Polonii, uczestniczyło w różnych imprezach kulturalnych, m.in. w literacko-muzycznym wieczorze, zorganizowanym przy miejscowym Towarzystwie Pracujących Kobiet ku pamięci Marii Konopnickiej i Elizy Orzeszkowej (11). Robert Kunicki był jednym z założycieli Domu Polskiego (1909 r.) oraz członkiem jego zarządu (18).

We wrześniu 1912 r. dostał od Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie zaproszenie na stanowisko inspektora rekultywacji bydła (животноводственная мелиорация) we Wschodniej Galicji z zamieszkaniem we Lwowie i etatem rocznym w wysokości 10 000 koron. Tę propozycję Kunicki odrzucił (20). Natomiast pod koniec stycznia 1914 r. na własne życzenie zwolnił się z Instytutu Weterynarii (prośbę przekazał na ręce dyrektora Instytutu 21 stycznia) w związku z objęciem stanowiska profesora katedry hodowli bydła i mleczarstwa na Akademii Rolnictwa w Dublinach (obecnie – miasteczko Dublany, obwód Lwowski) (19). W tym miejscu można zrobić dość śmiało przypuszczenie, że pewną rolę w jego przeniesieniu do Dublan odegrał Jan Zawidzki, polski fizykochemik, który w tym okresie był profesorem Akademii Rolniczej w Dublinach i dla którego Kunicki miał wielki szacunek. Świadczy o tym serdeczna dedykacja napisana przez Kunickiego w jednej ze swoich książek sprezentowanej Zawidzkiemu.

Na początku lutego – pisała miejscowa gazeta „Jużnyj Kraj” – *privat docent R. W. Kunicki pozostawia Charków i wyjeżdża za granicę*. Reasumując, autor artykułu z żalem stwierdził, że w osobie Kunickiego *wspólnota profesorska Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego traci cennego pracownika naukowego, a studenci – doświadczonego dydaktyka, kierownika zajęć praktycznych* (25). Bardzo owocny charkowski okres życia Roberta Kunickiego został zakończony.

Ryc. 4. Publikacja naukowa Roberta Kunickiego z dedykacją autora dla profesora Jana Zawidzkiego (1914). Źródło: <https://polona2.pl/item/o-wplywie-roznych-gatunkow-pasz-na-jakosc-mleka-w-swietle-badan-wspolczesnych,Njc4NjMzMjc/0/#info:metadata>

Dublany (luty-sierpień 1914)

W nowym miejscu w krótkim terminie Robert Kunicki stworzył laboratorium i podwaliny Instytutu Zootechnicznego. Przez kilka miesięcy przebywał w Niemczech, Holandii, na Węgrzech, w Szwajcarii, Szwecji i Danii, gdzie zapoznawał się z organizacją wybranych instytutów, mleczarskich stacji badawczych, serowarni oraz wystaw produkcji.

Robert Kunicki swobodnie posługiwał się językiem niemieckim, znał francuski, opublikował w języku polskim i rosyjskim spory dorobek naukowy, m.in. 12 prac oraz kilkadziesiąt artykułów w czasopiśmie: „Ziemianin”, „Zwiastun weterynarii ogólnej”, „Zwiastun hodowli bydła”, „Wileński tygodnik farmerski”, „Przegląd Weterynaryjny”, „Rolnik”, „Wileński tygodnik rolniczy”, „Wiadomości Wieterinarii”, „Wiadomości Żywnotnowodstwa”, „Archiw Wieterinaryjnych Nauk”. Dotyczyły one teorii i praktyki mleczarstwa – „O kwasowości mleka” (Charków 1911), „Wlijanie zamrażania na mleko” (Sankt Petersburg 1912), „O wpływie różnych gatunków pasz na jakość mleka” (Warszawa 1914), jak również hodowli bydła – „Wybór cieląt do chowu” (Kowno 1914) (4).

Legiony (sierpień-październik 1914)

W chwili wybuchu I wojny światowej zgłosił się na ochotnika do Legionów Polskich, został powołany na dowódcę Żandarmerii Polowej przy komendanturze cesarskiej i królewskiej Legionów Polskich. Był również autorem regulaminu Żandarmerii Polowej Legionów Polskich pt.: „Żandarmeria polowa. Statut zasadniczy i instrukcja”, pierwszego od czasu dekretu z 1816 r. polskiego uregulowania organizacji i zadań żandarmerii. Walczył na Froncie Karpackim, gdzie prawdopodobnie 9 października uzyskał stopień rotmistrza żandarmerii.

Rotm. Dr. Robert Kunicki

Ryc. 5. Fotografia Roberta Kunickiego. Źródło: Dwa lata w boju II-ej brygady Legionów Polskich: 30.IX.1914-30.IX.1916, Piotrków: Departament Wojskowy Naczelnego Komitetu Narodowego, 1916, s. 16

29 października 1914 r. poległ w bitwie z Rosjanami pod wsią Mołotków (obecnie – Obwód Tarnopolski, Ukraina) (34). W pierwszym numerze czasopisma „Panteon Polski” wydawanego przez Zarząd Związku Legionistów Polskich we Lwowie (1924) odnotowano następnie: *W bitwie tej trwającej blisko 24 godzin, życie swe młode oddało wielu oficerów i szeregowych, którzy krwią swoją Imię Polski roznieśli po całym świecie. Wśród innych, rozmistrz żand. Dr. Robert Kunicki padł na polu bitwy przy wstrzymywaniu odwrotu...* (3).

Robert Kunicki był wszechstronnym i utalentowanym naukowcem w dziedzinie nauk weterynaryjnych

i zootechnicznych, który we wszystkim, co robił odnosił sukcesy i zdobywał uznanie nie tylko świata nauki. Jeszcze w czasach studenckich osiągnął niezwykle sukcesy, badając związek pomiędzy żywieniem, warunkami utrzymania bydła, jakością mleka i zdrowiem zwierząt. Był też niezwykle utalentowanym i lubianym przez studentów dydaktykiem i odważnym żołnierzem, który zginął w obronie ojczyzny. Kto wie, gdyby Bóg dał mu więcej czasu, być może nazwisko tego nieco zapomnianego uczonego zostałoby zapisane złotymi literami na kartach historii nauki Polski i Ukrainy.

Piśmiennictwo

1. 4-ya oblastnaya vystavka zhivotnovodstva, Yuzhnyy kray, 1912, 11 aprila.
2. Akademickie wykłady rolnicze, Słowo 1913, 9 lutego.
3. Bitwa pod Mołotkowem. 29. Października 1914, Panteon Polski, 1924, 1, s. 12.
4. Brzozowski S.: Robert August Kunicki. Polski Słownik Biograficzny. T. XVI/1, zeszyt 68. Kraków–Warszawa–Łódź–Poznań–Zakopane 1971, s. 191-192.
5. Ekskursiya, Yuzhnyy kray 1910, 23 maja.
6. Ispanskiye gosti w Weterinarnom institute, Yuzhnyy kray 1912, 9 awgusta.
7. K 5 oblastnoy vystavki rohatogo skota, Yuzhnyy kray 1913, 30 marcia.
8. Kunicki R.: „Askania-Nowa”, Przegląd Weterynaryjny 1910, 10, s. 365-369.
9. Kunicki R.: O wpływie różnych gatunków pasz na jakość mleka w świetle badań współczesnych, Ziemiańin, 1914, 7, 13, 21, 28 czerwca, 5, 12 lipca.
10. Latawiec K., Korzeniowski M., Tarasiuk D.: Polacy w guberni Poltawskiej na przełomie XIX-XX wieku. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2016, s. 233.
11. Literaturno-muzykal'nyy vecher, Yuzhnyy kray 1910, 27 noyabrya.
12. Millak K.: Ośrodek naukowy dorpacki w historii weterynarii polskiej. Zeszyty Naukowe SGGW. Seria Historyczna 1963, z. 1, s. 164-165.
13. Millak K.: Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394-1918, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1963, s. 119.
14. Muzeum Ziemi Suwalskiej, Tygodnik Suwalski 1908, 26 czerwca.
15. Naznacheniye, Yuzhnyy kray 1909, 6 yanwarya.
16. Obshchestvo veterinarnykh vrachey, Yuzhnyy kray 1910, 12 oktyabrya.
17. Osobiste, Tygodnik Suwalski 1908, 1 października.
18. Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie, zespół 29, op. 1, sygn. 83, ark. 52.
19. Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie, zespół 928, op. 1, sygn. 2263, ark. 7-10, 11, 12-13, 17-18, 21, 35-36, 37, 54, 55, 63, 66, 82-83, 98, 111, 125.
20. Priglaseniye za granitsu, Yuzhnyy kray 1912, 16 sentyabrya.
21. Probnaya lektsiya, Yuzhnyy kray 1912, 15 yanwarya.
22. V veterinarnom institute, Yuzhnyy kray 1908, 7 sentyabrya.
23. V veterinarnom institute, Yuzhnyy kray 1909, 30 dekabrya.
24. Zachisleniye veterinarnykh vrachey studentami universiteta, Yuzhnyy kray 1905, 3 maja.
25. Zanyatiye zagranichnoy kafedry, Yuzhnyy kray 1914, 26 yanwarya.
26. Zarządzenie o nadaniu Krzyża Niepodległości z Mieczami, Krzyża Niepodległości i Medalu Niepodległości, Monitor Polski, 1930, 300, 31 grudnia, poz. 423, s. 1-2.
27. Zashchita dissertatsii R. V. Kunitskim, Yuzhnyy kray 1911, 31 maja.
28. Zasiedaniye obszczestwa wietierinarykh wrachey, Yuzhnyy kray 1910, 22 yanwaria, 14 aprila, 3 dekabrya.
29. Zasiedaniye obszczestwa wietierinarykh wrachey, Yuzhnyy kray 1911, 6 maja.
30. Żwanko L.: Wybitni Polacy i Charków: słownik biograficzny (1805-1918). Charków: Majdan 2019, s. 275.
31. Żwanko L.: Wybitni polscy weterynarze w Charkowie: postaci, osiągnięcia, odkrycia (XIX – początek XX wieku): w 170. rocznicy wyższej oświaty weterynaryjnej na Ukrainie Wschodniej. Katalog wystawy. Charków: FOP Rubaszkina D. 2021, s. 20.
32. Żwanko L., Kibkalo D.: Charków jako centrum edukacji zootechnicznej w Ukrainie: wybitni uczeni i dydaktycy. XVII Forum Zootechniczno-Weterynaryjne pt. „Optimalizacja żywienia w dobie kryzysu energetycznego i klimatycznego, Poznań, 20-21 kwietnia 2023. Poznań: Uniwersytet Przyrodniczy 2023, s. 85.
33. Żwanko L., Kibkalo D., i in.: Polacy – twórcy weterynarii na terenach Ukrainy Wschodniej (XIX – początek XX wieku): w 170. rocznicę powstania Szkoły Weterynaryjnej w Charkowie, Med. Weter. 2021, 77 (3), s. 161.
34. Żwanko L., Kibkalo D., i in.: Profesor Jan Gordziałkowski (1862-1944): 160-lecie urodzin jednego z najwybitniejszych polskich znawców medycyny weterynaryjnej. Med. Weter. 2022, 78 (4), s. 202-207.

Autor korespondencyjny: prof. Lubow Żwanko, ul. Alczewskich, 44, 61002 Charków, Ukraina; e-mail: zhvan2012@gmail.com